

व्यवस्थापन:

- कीराले संक्रमण गरेका फलहरु हरेक सातामा संकलन गरी १ देखि १.५ मिटर गहिरो खाडल खनि कमिमा ३० से.मि भित्र पर्ने गरी पुर्नु पर्छ ।
- बगैचामा झरेका फलहरु प्लाष्टिकको थैलामा राखि औसाहरु नष्ट गर्ने वा गाई वस्तुलाई खुवाउने वा गोबर ग्यासमा हाल्ने ।
- व्यस्क फ्रिगाले फुल पार्ने समय बैशाख, जेठ र असार महिनामा फलको आकार गुच्चा जत्रो हुदा दैहिक विषादी जस्तै रोगर ३० ई.सी. लाई प्रति लिटर पानीमा १.५ मि.लि वा इमिडाक्लोरोप्रिड १७.८ एस.एल लाई प्रति ४ लिटर पानीमा १ मि.लि मिसाई उक्त घोलको स्प्रेयर पुरै बगैचामा १५-१५ दिनको फरकमा छर्नु पर्दछ ।
- पोथी फ्रिगालाई फुल पार्नेको लागि प्रोटीनयुक्त खानाको आवश्यकता पर्दछ । तसर्थ, बैशाख, जेष्ठ, अषाढ महिना तिर पोथी फ्रिगाहरु प्रोटीनको खोजीमा हुन्छन् । यस बखत प्रति लिटर पानीमा प्रोटिन हाईड्रोलाइसेट ५ ग्राम र मालाथियन २ मि.लि वा फिप्रोनिल ५% एस.सी २-३ मि.लि मिसाई छर्नु उचित हुन्छ ।
- पानीमा २०% हाईड्रोलाइजेटको चारोको पासोमा प्रयोग गरी फ्रिगालाई वल्झाई सामुहिक तरिकाले मार्न सकिन्छ ।
- “न्यु ल्युर” नाम भएको तरल हाईड्रोलाइजेट प्रोटीनमा पानी र कीटनाशक विषादी मिसाएर फ्रिगाहरुलाई बल्झाई सामुहिक तरिकाले यिनीहरुलाई मार्न सकिन्छ । यस प्रकारको विषादियुक्त पासो तयार गर्न १ लिटर पानीमा ७.५ मि.लि “न्यु ल्युर” र मालाथियन २ मि.लि मिसाउनु पर्छ र यसरी तयार भएको घोललाई रुखमा छर्नु पर्दछ । एक हेक्टर (२० रोपनी) को बगैचामा औसत २५० लिटर पानीको आवश्यकता पर्दछ ।

सुन्तला जात फलहरुमा चाइनिज सीट्रस फ्लाको वार्षिक गतिविधि

सुन्तलाजात फलफुलमा लाग्ने फलको फ्रिगा वा औसा कीरा (Fruit Flies)

प्रदेश सरकार
उद्योग, कृषि तथा सहाकरी मन्त्रालय
कृषि विकास निर्देशनालय
कृषि ज्ञान केन्द्र, ताप्लेजुङ
फोन न. ०२४-४६०१३०
ईमेल: akctaplejung@gmail.com
आ.व. २०८०/०८१

परिचय:

सुन्तलाजात फलफुलमा बालीमा लाग्ने कीराहरू मध्ये औसा कीरा सबैभन्दा विनासकारी कीरा हो । यो कीराले ९० देखि १००% सम्म सुन्तलाजात फलफुलबाली क्षति गर्न सक्छ । यो कीरको प्रकोप नेपालको सबै स्थानमा भएको पाइन्छ । नेपालमा १७ प्रजातिका फल कुहाउने औसा पाईन्छ र केही महत्वपूर्ण कीराहरूको नामावली यस प्रकार रहेको छ ।

सुन्तलाजात फलफुल बालीमा लाग्ने विभिन्न किसिमका िंगाहरू:

क्र.स	िगाको नाम	बैज्ञानिक नाम
१	ओरिएन्टल फ्रुट फ्लाई(Oriental Fruit Fly)	<i>Bactrocera dorsalis</i>
२	चाइनिज सिट्रस फ्लाई(Chinese Citrus fly)	<i>Bactrocera Minax</i>
३	जापानिज अरेन्ज फ्लाई(Japanese Orange Fly)	<i>Bactrocera tsuneonis</i>
४	मेडिटेरियन फ्रुट फ्लाई(Mediterranean Fruit fly)	<i>Ceratitidis capitata</i>
५	मेक्सिकन फ्रुट फ्लाई(Mexican Fruit fly)	<i>Anastrepha ludens</i>

यी माथिका औसा कीराहरू मध्य नेपालमा सीट्रस फ्लाई (*Bactrocera Minax*) ले सुन्तलाजात फलफुलमा सबैभन्दा धेरै असर गरेको पाईन्छ र यो कीरको पहिचान, जीवनचक्र, क्षति र व्यवस्थापनको सम्बन्धमा तल वर्णन गरिएको छ ।

कीरको वर्गिकरण

Kingdom: Animalia

Arthropoda

Animalia

Dipteral

Tephritidae

Dacini

Insecta

Bactrocera

कीराको पहिचान:

औसा कीराको शरीर १२ मि.मि लामो र पखेटा १० मि.मि का हुन्छन । पोथी िंगाको पेटको अन्तिम भागमा चुच्चो लाम्चिलो फुल पार्ने अंग स्पष्ट दर्शन सकिन्छ । अधिल्ला पखेटाहरूको अधिल्लो भागमा गहिरो रवैरो रंगको केही फराकिलो धब्बा हुन्छ । छातीको माथिल्लो भागमा पहेलो तीन धर्काहरू हुन्छन । पेटखण्ड अन्य जातिको तुलनामा लाम्चो हुन्छ ।

जीवनचक्र:

यो कीराको चार वटा अवस्थाहरू हुन्छन र जात, स्थान र मौसम अनुसार जीवन अविधि फरक फरक हुन्छ । यो कीरको जीवन चक्र पुरा गर्न १ वर्षको समय लाग्छ ।

क. अण्डा(फुल):

पोथी औसा कीराका िंगाहरू वैशाख महिनाको दोस्रो साता देखि बगैचामा देखिन थाल्दछन र जेठको चौथो सातादेखि अषाढको चौथो साता सम्ममा गुच्चा र त्ससदेखि माथिल्ला बनोटका फलहरूमा पेटको अन्तिम भागमा हुने चुच्चो/लाम्चिलो अंगको मदतले फुल पार्दछ । यसले एकपटकमा ३-४ वटा फुलहरू पार्दछ भने जीवनकालमा एउटा पोथीले ५० वटा सम्म फुलहरू पार्दछ ।

ख. औसा/लार्भा:

फुल पारेको ३० दिनमा फलभित्र लार्भा/औसा बन्दछ । यो अवस्थाको कीरा सबैभन्दा हानिकारक हुन्छन । यी लार्भाले फलभित्रका गुदीहरू खान्छन र अन्तिममा फल ऋर्ने गर्दछ । १५-१९ मि.मि छिप्पिएका लार्भाहरू क्रिम-सेतो रंगको हुन्छन र मुख कालो हुन्छ ।

ग. प्युपा:

यो कीराका अचल अवस्था हो । प्युपाहरू सामान्यता ८-११ मि.मि लाम्चा हुन्छन र रंग खैरो-पहेलो हुन्छ । ६० दिनसम्म फलको गुदी खाएर छिप्पिएका लार्भाहरू रहेका फल भुईमा ऋरेपछि फलमा प्वाल बनाई माटोभित्र ४-५ सि.मि गहिराईमा यो कीरा अलच अवस्था (प्युपा) मा जान्छन । यी कीराको प्युपा अवस्था १५०-२०० दिन सम्म हुन्छ ।

घ. वयस्क अवस्था:

प्युपा अवस्थाका कीराहरू ५ देखि ७ महिनापछि बैशाखको दोस्रो साता पुनः िंगाको रूपमा बगैचामा देखा पर्न थाल्छ । अचल अवस्थाबाट वयस्कमा परिणत हुदा ४८ घण्टा सम्म पानी नपाएमा कीरा मर्दछन ।